

Om Qvægſedning.

A. *)

(Af J. G. Favre.)

For at gjøre Qvægſedningen til et fordeelagtigt landoeconomisk Foretagende, og for ikke blindthen at grunde dette paa et eller andet lykkeligt Tilfælde, maa man for det første vide hvormeget man vilde kunne bringe ud af ſine Fodringsmidler ved at anvende dem paa en anden Maade, og hvorledes de derimod kunne benyttes til Qvægſedning; for det andet, om Foderets og Vandets Qvalitet er ſikket til Fedning. Fremdeles er det vigtigt at undersøge, om man let kan finde Uffætning for Qvæget, og om den fordeelagtigſte Indkjøbstid paſſer til den Aarſtid, hvorpaa man har Foder i tilſtrækkelig Mængde og af god Qvalitet, og endelig, om de Fodringsmidler, hvoraf man, foruden Hø eller Græs, bejener ſig, ikke ſtaaer i altfor høi Priis. Derhos gjør Forfatteren opmærksom paa, at kun de Foretagender, i hvilke intet overlades til Tilfældet, ere en fornuftig Mand værdige.

Fedning, hedder det, er den Kunſt, med ſaa ringe Befoſning ſom muligt, at lade et magert Dyr gaae over i den modsatte Tilſtand, eller, med

*) Af det Franſke, efter ”Möglinſche Annalen.”

andre Ord, i den korteste Tid og med de letteste og billigste Midler at bibringe det en overordentlig Trivelighed. Fremfor Alt, siger Forfatteren, vogte man sig for at begynde at fede et Dyr, som har naaet den hoieste Grad af Magerhed, om denne end ikke skulde være en Følge af Sygdom. Et saadant Dyr har nemlig, idetmindste for længere Tid, tabt Evnen til at sætte Kjød, og det Foder, som vilde være nødvendigt for at gjenbringe denne Evne, vilde koste formeget til at man kunde vente sig Fordeel af Fedningen. Hr. Favre vil, at den, som kjober Kvæg til Fedning, skal forkaste ethvert Dyr, der er magrere end Halvdelen af Dyrene i den Hjord, hvori det hidtil levede; thi enten er et saadant Dyr smaattærende, eller sygt, eller har et tort Temperament, d. e., det er paa ingen Maade stikket til Fedning. Af en Driverhjord eller paa et Marked, hvor man ikke kan anstille denne Sammenligning, skal man forkaste ethvert Dyr, som har en træg Gang, hvis Bedægelse ere sløve, som har stive, dybtliggende, gnulagtige eller mathvide Dine, gjennemfrydsede af blegrode Uarer. En skrumpen, fastliggende, tør Hud, stive glandsløse Haar, som let lade sig udrykke med Rod, ere ligesaa flette Kjendetegn, som Ubevægelighed i Rygraden, naar man trykker den, eller det dybe langsomme Suk, som Dyret udstoder ved igjen at hæve Rygraden efter at have bsiet den.

Fedmen og Fedtets Beskaffenhed er meget forskjellig, og afhænger af Fodringen, af den til Fed-

ningen anvendte Tid og af de forskjellige Dyreracer. De Dyr, som ere fedede med tørt Foder, som Hø, Meel eller Korn, have altid fastere Fedt, end de, der ere fedede med friskt Græs eller Rodvæxter. Man kalder et Dyr udvendigt fedt, naar dets Overflade er bedækket med et meer eller mindre tykt Lag Fedt, og indvendigt fedt, naar Kjødet er godt gjennemgroet med Fedt. Det Dyr, som blot er fedt udvendigt, uden tillige at være det indvendigt, skuffer Kjøberens Haab; indvendigt Fedt uden ydre findes sjeldnere, og er altid en velkommen Skuffelse. Naar Fedningen har været meget overilet, saa kan Dyret være meget fedt at føle paa, og dog ikke svare til Kjøberens Forventning, fordi det indvendigt er mindre fedt end man skulde have ventet, og kun giver lidt Tælle. Efter den ydre Fedme og den største Qvantitet og Hvidhed af Nyrefedt bestemmer Slagteren Prisen paa Vindseoxen. Dersom det var lettere at bemærke, saa vilde det være bedre at iagttage Tællens Qvantitet, Hvidheden og Graden af den indre Fedme, da derved baade bestemmes Dyrets Vægt og Kjødets Fjinhed.

Den bedste Alder, hvori et Dyr kan bestemmes til Fedning, er den hvor dets Legeme er fuldkomment uddannet. Paa denne Tid er Dyrets Livskraft i fuld Virksomhed, og det behøver kun at vedligeholde det advoxeede Legeme. Det er derfor ikke raadeligt at bestemme for unge Dyr til Fedning. Deres Kjød vilde vel blive blødt, men ikke saftigt,

de vilde sætte meget ubvendigt, men lidet indvendigt Fedt, og altsaa kun give lidt Tælle. Egesaalidet er det raadeligt at fede Dyr, der ere over 8 Aar gamle, da Fedtet paa saadanne Dyr vilde være mindre hvidt og Kjødet haardere. Tyren maa have været skaaret i længere Tid inden den kan være tjenlig til Fedning. Dyr, som have arbeidet, opnaae lettere den høieste Grad af Fedme, end saadanne, som ikke have arbeidet.

Til de ovenanførte Kjendemerker, efter hvilke man skal forkaste et Dyr som Fededyr, regner Hr. Fabre endnu en tyk, haard Hud, og understøtter denne Angivelse ved sammenlignende Beregninger, der hæve enhver Tvivl. Endvidere skal man, om end den ydre Form og alle øvrige anførte Egenskaber paa et godt Fedekræ findes hos et Dyr, dog forkaste det, dersom det let bliver oppustet efter Vædet. De Dyr, som bedst ere stikede til Fedning, skulle i deres ydre Omrids være smukt afrundede, Kjødet elastisk at føle paa, Benene tynde, hellere korte end lange, Livet langstrakt, Siderne fulde, Ribbenene runde, Bugen middelmaadig tyk, Haaret fint, kort, ikke for tykt, glindsende og svagt farvet. Egeledes maa Halsen være tynd, Laarene ikke indfaldne, men tykke og kjødfulde, Hofterne maae være brede, Bagbenene stærke, Halsen tyk, hellere kort end lang, Brystet bredt, Skuldrene godt afrundede, Hovedet langt og fint, med glindsende Øine, Udtrykket levende, blidt og fast, Hornene smaae og af

faa fin Mæsse og lys Farve, at de næsten synes gjennemsigtige. Dyret maa være skaaret medens det endnu pattede, dets Character maa være blid, Appetitten god og Alderen 5 Aar, af hvilke det i 2 Aar maa have været i jevnt Arbeide. *) Dette er Idealet for et Dyr, som er skicket til at fedes. I Almindelighed antyde runde, qvindelige Former, eller med andre Ord Cellevævens Fremhersken ved et mnskuløst, sangvinist Temperament, Tilbøielighed til at sætte Fedt, og alle Regler lade sig føre tilbage dertil.

Af de forskjellige Racer af Hornkvæg omtaler Hr. Favre kun dem, der ere Kanton Genf nærmest, nemlig den sveitserske, savoyiske og piemontesiske Race, og dem fra den nærmeste franske Grændse. Middelvægten af en fedet Dyr er omtrent 855 Pd., à 18 Unzer pr. Pd. Heraf ere 780 Pd. reent Kjød, 60 Pd. Tælle og 15 Pd. Hud. **) Ved reen Kjødvægt forstaaer man Dyrets Vægt efterat Hud, Hovved, Fodder, Hjerte, Lunge, Lever, Mave og Indvold ere borttagne. Det ydre Fedt, som bedækker Dyrets Overflade, er indbefattet under den rene

*) Ifølge Andres Mening fedes Dyr, som have arbeidet, mindre godt, og deres Kjød bliver mindre delicat.

Dversf.

**) En Stud, som veier 855 Pd., kan vist ikke være saa tyndhudet, at Huden kun veier 15 Pd. Derimod ere 60 Pd. Tælle kun libet og tyder ikke paa nogen god Race.

Dversf.

Kjøddægt, men bliver dog sidenester beregnet som Tælle. Sammes Qvantitet er forskjellig og beløber sig til imellem 15 og 30 Pd.

I Almindelighed behøve Sveitseroxerne meget Foder, blive langsomt fede, og opnaae kun vanskeligt den høieste Grad af Fedme; men derimod voxer de hurtigere end de andre Racer, og opnaae ogsaa, førend de endnu ere fuldkomment udvoxede, lettere end de øvrige Racer den Grad af Fedme, som man kalder "at have et godt Hulb." Hovedracen fra Savoyen er bekjendt under Navnet den Rumeliske. Disse Oxer ere mindre kræsne paa Foder end Sveitseroxerne, fortære mindre, blive hurtigere og lettere fede og opnaae den høieste Grad af Fedme. Deres Kjød er meget fint, men da Prisen paa dem er særdeles høi, saa kjøber man kun unge Oxer af denne Race til Arbeide. Piemont leverer Oxer, som man med Hensyn til deres Slagtebærd kan sammenligne med de Rumeliske. Deres ydre Form er lang, afrundet og Huden er meget tynd. Deres Kjød er finere og saftigere, Egenskaber, der rigtig nok ere elendommelige for Racen, men dog forbedres ved Fodringen og især udvikle sig til Fuldkommenhed paa de lange Reiser. Oxerne fra Bresse og Charclois give megen Tælle og vilde af den Grund være at foretrække, men Lyon er et altfor sikkert og fordeelagtigt Torv for denne Egn, til at denne Race skulde blive bragt til fjernere Egne.

En Kalv under 4 Uger gammel, siger Hr.

Favre, giver, saavel med Hensyn til Emagen som til Næringsstoffet, kun slet Kjød. Det mangler Fasthed, er blodt og sjadstet, og den Smule Fedt, der er, er ikke fast. Cellevæven er slap og mere opfyldt med en fedtagtig slimet Saft, end med Fedt. Kjødet af saadanne unge Kalve er, som sagt, lidet nærende, usfordøieligt, og har endog en noget afførende Virkning. Det almene Vel fordrede at ingen Kalv burde slagtes førend i sin 6te eller 8de Uge; og Hr. Favre paastaer, at Kalven først i den tredie Maaned kan opnaae alle de til Fedning nødvendige Egenstaber. Han dadler den Skik, ikke at lade de Kalve, man vil lægge til, patte; ja han vil endog, at de Kalve skulle patte, som bestemmes til Slagterbænken. Kviekalvene blive lettere fede og have finere Kjød end Tyrkalvene, hvilket har sin Grund i deres Organisation. Mælk er i de første 6 Uger det eneste for Kalven passende Næringsmiddel, hvilket man sidenefter maa omstifte med andre og lidt efter lidt gjøre dem kraftigere. Først kommer man en Smule Meel i Melken, dernæst kan man give Kalven smaa Portioner tørt Salt for at forsøge Appetitten og befordre Fordøielsen. Ligeledes maa man de sidste 2 eller 3 Uger komme raa Æg i Drikket; i Begyndelsen kun eet til hvert Maal, men siden efterhaanden 4 eller 5. I den sidste Tid maa man bestandigt vælge den fedeste Mælk til Drikken for Kalven. Ved disse Midler faaer man delicat, hvidt, fedt og fast Kalvekjød,

Egenskaber, hvis Forening maa ansees for denue Fednings Mestestykke.

Med Hensyn til Køerne bemærker Hr. Favre, at de, saalænge de malke, aldrig blive fuldkomment fede, men vel kunne faae et godt Huld. Det er derfor raadeligt, at malke Køerne saalænge indtil de have sat tilstrækkeligt Kjød, og først ophøre dermed, naar man vil sætte dem ind til Fedning. Drægtigheden hindrer i de første 6 Maaneder ikke Fedningen, men beforder den tvertimod; efter denne Tid sættes derimod ikke mere Tælle eller Fedt, og det, som alt er sat, tager snarere af.

Oxerne blive enten fedede paa Græsgang eller i Stald. Saa forskjellig endog Fedningen paa Stald kan blive efter de mange forskjellige Næringsmidler, saa lade dog Hovedreglerne for samme sig føre tilbage til Følgende: 1) ikke at overile Fedningen; 2) at undgaae Dvægets Overfyldning; 3) at gjøre et saadant Valg af Næringsmidler, at man, efter haanden som Fedmen tiltager og Appetitten aftager, kan give Dyret bestandig mere nærende Foder. Deri bestaaer netop Kunsten i Fedningen, paa den fordeestagtigste Maade at bringe Fodret i Penge. Det er raadeligt at begynde Fedningen i den bedre Aarstid, for at man da igjen kunde faae affat de Kreaturer, som ikke vare skikkede dertil. Desuden er den Tid, hvor man maa anvende meget Foder for nogenlunde at udfodre de magre Kreaturer, altid den, hvori Fodret mindst betaler sig, og hvor man,

uden at skade Niemedet, kan faae nogen Erstatning derfor ved Oxernes Arbeide og Koernes Mælk. Naar man begynder Fedningen med tørt Foder, saa er det næsten nødvendigt, til samme at foie Rodvæxter som Foder og hvid Drikke! Hr. Favre bestrider den, af uvidende Dyrlæger anbefalede Aareladning af magre, til Fedning bestemte Kreaturer, men er overtydet om, at Aareladning er fordelagtig, naar Kreaturerne have naaet hvad man kalder et godt Hulld, og holder den endog for nødvendig, for at undgaae en Overfyldelse af Blod og forebygge Slag, der ofte er en Folge af denne Tilstand. I denne Periode bør man hverken malke Kreaturerne eller lade dem arbejde, men de maae bestandig holdes i Stalden paa god Stroelse. Saa hensigtsmæssigt det endog er, strax fra Begyndelsen at børste hvert Fedekræ, saa er det fra nu af aldeles nødvendigt, da i denne Tid Ansættelsen af det ydre Fedt derved befordres. Det blotte Hø er nu ikke længere tilstrækkeligt til Fodring; man maa dertil foie Rodvæxter, Korn eller Meel.

Naar Dyret gaaer over fra et godt Hulld til den høieste Grad af Fedme, eller i Fedningens sidste Periode, æder det mindre, men tiltager stærkest i Vægt. Imidlertid gives der dog ved et hvert enkelt Kreatur en vis Grad af Fedme, som man ikke uden Skade kan lade det overstride. Dvægfederne sige: man maa ophøre med at fede, naar Dyret ikke mere tager til. Dvelse og et vist

Blik vil være nok for at bestemme det Tidspunct, i hvilket man skal ophøre. I denne Tid taber Dyrets Livlighed, Styrke og Munterhed sig lidt efter lidt, og det henfalder ligesom i et Slags Fedt: vattersot. Nægelig og tør Stroelse, en varm og dunkel Stald, hvori man dog kan bringe frisk Luft, Stilhed og fuldkommen Sjernelse fra Alt, hvad der kunde indvirke forstyrrende og foruroligende paa Dyret, ingen Berøring med Hænderne, udsøgt, fint Hø, Ekraa: eller Meeldrikke, gjentagne Aaresladninger paa Halsen, hvorved i det Høieste maa tages eet Pund Blod, ere nu de Midler, hvorved Dyret i den korteste Tid og paa den billigste Maade opnaaer den høieste Grad af Fedme.

Man maa ikke paatage sig at fede, naar man har Mangel paa gode Græsgange. Godt høstet Sæd er mere værdt end Hø. Esparcettehø er det bedste af Alt; vel bjerget Kleverhø er ogsaa godt til Fedning, det giver Appetit til Drikket. Det er vanskeligt at afgjøre, om man bestandigen skal vedblive med det samme Foder, eller man skal veksle. Den Qvægfeder, der kun har Esparcettehø at fodre med, gjør bedst i at give dette i smaae Portioner og til bestemte Tider, men glemme det bedste tilsidst for dermed at fuldende Fedningen. Har man flere Sorter Foder, saa begynder man med det fletteste, for saaledes bestandigen at kunne forbedre Fodringen. Paa den sidste Tid er det nyttigt at veksle med Foderet, for at vække Dyrets Appetit, forudsat at

man bærer sig forsigtigt ad og vogter sig for at overfylde Dyrets Mave. Den høieste Grad af Fedme frembringer man bedst, naar man saa at sige fodrer af Haanden; hvilket dog i det Store er umuligt. Hovedsagen er, at man søger at vedligeholde Dyrets Vedlyst, naar det tiltager i Fedme. Netop derfor ere de berømte Dvægsfedere i Sveits saa omhyggelige med at give Dyret bestandig smaae og lige Portioner Foder;*) thi ikke alt det Foder, som bliver fortæret, fedes, men kun det, som let og fuldkomment bliver fordøiet. Det er vigtigt at skjelne, om det er af Overflod at Dyret ingen Vedlyst mere viser, eller fordi det ikke har fordøiet. I sidste Tilfælde maa man tage alt Foder bort, og blot lade Dyret reent, salt Vand i smaa Portioner, saalænge indtil det begynder at tygge Drov og at blive sulten. Derimod maa man ved Foderveppling søge at vække Appetiten hos det Dyr, der har ædt sig kjed af eet Slags Foder. Salt er aldeles nødvendigt; een Gang om Dagen giver man hvert Kreatur en halv Haandfuld. Naar Dyret faaer reent Vand, saa er det raadeligst at give det Saltet før det drikker; derved vedligeholdes Appetiten, Fordøielsen befordres og Fodrets Næringskraft forhøies. Alle Landmænd have talt om

*) Dyret skal jo vistnok bestandigt æde med god Appetit, men at fodre i mange Givter synes ikke rigtig, da Drovtygningen derved afbrydes. Dversf.

Saltets gode Virkning, men ingen af dem har maastke sagt nok derom. Hr. Favre anbefaler og; saa i den sidste Lid af Fedningen Gentian.*) Den bedste Maade at give denne paa er at blande den med Salt og række den af Haanden. Af en Blanding af 2 Dele Gentian og 1 Deel Salt giver man hvergang en Haandsfuld. Enebær holder han ikke for tjenlige ved Fedningen. Rodvæxter ere, som grønt, forfriskende Foder meget anvendelige; deres nærende Bestanddele ere Sukker, Stivelse og Eslim. Gulerodder (*Daucus Carotta*) ansees for den bedste Rodvæxt til Fedning; ogsaa Kartoflerne ere i denne Henseende fortræffelige, og en stor Dre kan endog i den sidste Lid af Fedningen fortære 30 til 40 Pund af dem om Dagen. Som Fedningsmiddel omtales endvidere Notabaga, som overhovedet Noen. Naar Fodringen med Rodvæxter for meget slapper og svækker Dyret, saa maa man formindste sammes Qvantitet og istedet derfor give godt Hø. Affaldet ved Sirupsyderier af Kartofler, ved Stivelsesfabriker, Bryggerier, ved Brændeviinsbrænderier af Kartofler og af Korn, anvendes med Nytte; især have de sidste en eiendommelig søvnlysende Egenskab, som beforder Fedningen. Og;

*) I nogle Egne af det sydlige Tydskland, f. Ex. Mosel- og Rhinegnene, holder man Egeløv for aldeles nødvendigt ved Fedning, og vel af samme Grund, som Hr. Favre anbefaler Gentian, nemlig som et mavestyrkende Middel.

saa Drueaffaldet anvendes med Fordeel og man giver det, blandet med kogte Rødder eller Skraa, to Gange daglig. Oliefager af Rødder søges meget af Qvægfederne, og af nogle holdes de endog for aldeles nødvendige. Man fodrer med dem opløste i Vand. Som Fedemiddel agtes endvidere Oliefager af Hor; og Rapsfrø, især blandede med Rødværter. Hr. Favre anbefaler, som særdeles fordeelsagtige, Hestekastanier (*Aesculus Hippocastanum*) og Ugern. Kastanierne skræller man og blander dem med Rødværter. Han er overbevist om, at man fordeelsagtigere opfodrer Sæden skraaet end heel, uagtet Omkostningerne og Tabet ved Skraaeringen. Skraaet gives enten blandet med Vand, som Skraadrifke (hvid Drifke), eller blandet med Rødværter, hvilket man kalder Slikfoder, eller æltet i Deig og i Kugleform. Skraadrifket maa gives fra først til sidst under Fedningen. Slikfoderet giver man, naar Dyret allerede har sat Rød; Deigfoderet anvendes sjeldent, og skeer det, da kun i den sidste Tid, naar Fedningen skal naae sit høieste Punct. At bage Kornet i Brød er maaskee den fordeelsagtigste Maade, hvorpaa Kjernefoder anvendes til Fedning.*) Derved udvikles alle Kornets nærrende Dele og blive let fordøielige. Hr. Favre er

*) Paa en Gaard i Holsteen seledes engang med Brød, kjøbt fra et strandet Skib; man fandt ogsaa der at Brødet er et fortræffeligt Foder.

overtydet om, at man af alle Meelarter med meest Fordeel kan opfodre den, der i Genf sælges under Navnet Gras, da den kun er af tredie Qualitet, og derfor kan havees for det Halve af Prisen paa det sædvanlige Meel.

B.

Et Brev fra Proprietair A. Valentiner til
Udgiveren, om Studesedningen paa Gjeddesdal
i Aarene 1822—1830.

Ifølge Dit Ønske, i Anledning af Favre's Afhandling om Qvægsedning, at meddeles Efterretning angaaende Studesedningen paa Gjeddesdal i min Faders Tid, sender jeg Dig herved nogle Optegnelser om Sedningens Udstrækning, tilligemed nogle Bemærkninger. Dog frygter jeg meget, at min Faders Fremgangsmaade paa Gjeddesdal er bleven og vil blive misforstaaet, da den i sit Slags var ualmindelig; derfor troer jeg det ei overflødigt, at fremhæve Hensigten med hans Bestræbelser, og Aarsagerne, hvorfor han valgte de Midler, han betjente sig af, til dens Opnaaelse.

- 1 Min Fader modtog Gjeddesdal i Foraaret 1822; Jorderne vare i en meget forhutlet og udslidt Tilstand, manglende Gjødningskraft og Bearbejdning; han selv var ubekjendt med Landet og dets Skikke; Folkene vare den Gang i denne Egn meget mindre

vante til Arbeide end de ere nu; gode Malskepiger var det yderst vanskeligt at erholde, især for en Fremmed; Sædepriserne siode saa lave, at en kraftfuld Bearbejdning af Jorden maatte medføre Tab; nu troede min Fader netop i disse lave Sædepriser at finde et Middel til med det mindst mulige Tab at give Jorden, hvad den trængte til, nemlig Gjødning, og at bringe den i saadan Stand, at han, om ikke sieblikkelig kunde faae reen Jndtægt, dog sikkert i Fremtiden erholde en Eiendom, der især ved stigende Priser maatte yde en saa meget større Rente. Han begyndte med at fede Stude og udlagde Markerne strax efter Gjødningen til Græsleie (hans Drift var: reolploiet Havre, gjødet Brak, tildeels benyttet med Bikkedahvre til Hø, Rug, 5 Mars Græs); ja han opoffrede saa meget, for at give Ageren Gjødningskraft, at han meer end een Gang udlagde Marker med gjødet Grønsoder uden at tage modne Afgroder af den. Hvor gavnligt dette virkede paa Græsgangene, sees tydeligt af den forsøgede Besætning, han kunde føde, som den følgende Forsøgnelse viser; og hvor gavnligt disse fede Græsgange igjen virkede paa de efterfølgende Sædafgroder behøver jeg ei at fortælle.

1822 holdtes om Sommeren: 106 Stkr. Stude, om Vinteren 270 Stkr., som fortærede 830 Edr. Byg, 27 Edr. Høer, 500 Edr. kogte Kartofler.

1823 om Sommeren: 110 Stkr. Stude, om Vin-
6 Binds 2 Hefte. (19)

- teren 270 Stk., som fortærede 950 Edr. Byg, 500 Edr. Rug, 200 Edr. Erter, 50 Edr. Boghvede, 2070 Edr. kogte Kartofler.
- 1824 om Sommeren: 197 Stkr. Stude, om Vinteren: 292 Stkr., som fortærede 640 Edr. Rug, 260 Edr. Byg, 900 Edr. Erter, 250 Edr. Biffer, 360 Edr. kogte Kartofler.
- 1825 om Sommeren: 400 Stkr. Stude, om Vinteren: 440 Stkr., som fortærede 300 Edr. Rug, 470 Edr. Byg, 640 Edr. Erter, 1190 Edr. Biffer, 1000 Edr. kogte Kartofler.
- 1826 om Sommeren: 390 Stkr. Stude, om Vinteren: 400 Stkr., som fortærede 600 Edr. Hvede, 700 Edr. Erter, 400 Edr. Biffer, 500 Edr. Byg.
- 1827 om Sommeren: 390 Stkr. Stude, om Vinteren: 340 Stkr., som fortærede 130 Edr. Rug, 1150 Edr. Byg, 190 Edr. Havre, 1240 Edr. Erter, 85 Edr. Biffer, 150 Edr. Kartofler.
- 1828 om Sommeren: 300 Stkr. Stude, 60 Køer og Qvier, om Vinteren: 350 Stkr. som fortærede 220 Edr. Byg, 700 Edr. Erter, 370 Edr. Boghvede, 3650 Edr. Kartofler, 150 Biffer.
- 1829 om Sommeren: 264 Stkr. Stude, 100 Stkr. Køer, om Vinteren: 210 Stkr. Stude, som fortærede 520 Edr. Byg, 260 Edr. Erter, 60 Edr. Biffer, 370 Edr. Boghvede, 1100

Edr. Kartofler. Tillige holdtes 100 Etkr. Kær, som fortærede 250 Edr. Byg, 160 Edr. Boghvede, 200 Edr. Kartofler; med Tillægskalbene, 25 Etkr., opfodredes 100 Edr. Boghvede.

1830 om Sommeren: 140 Etkr. Stude og 124 Kær, 25 Kalve, om Vinteren 130 Etkr. Stude, som fortærede 900 Edr. Byg, 190 Edr. Havre, 100 Edr. Ærter, 42 Edr. Biffer; og 150 Etkr. Kær og Kalve, som fortærede 270 Edr. Byg, 500 Edr. Havre, 150 Edr. Kartofler, 14 Edr. Ærter.

Sæden gaves 3 Gange daglig, — skraaet i en gjærende Tilstand, som frembragtes ved at lade den staae 36 Timer i murede Huller, med saa meget Vand, som var tilstrækkeligt for at mætte den, — og blandet med Hakkelse; om Aftenen fik Studene et Foder Hs. At give flere Givter holdt min Fader for skadeligt, da Nvæget derved betoges Tid til at drøvtygge. Kartoflerne kogtes i Damp, hvilken Indretning var meget nyttig og forsøgede deres Værdi med næsten det halve; dog kunde Kogningen have været indrettet mere brændebesparende; strax fra Kjælden, saa varme de vare, bleve de blandede med $\frac{1}{3}$ Skraae og hensatte i murede Huller i 36 Timer for at underkastes en Gjærings-Process. Dette Foder befandtes at give Studene meest Kjød og Tælle tillige. Til hvert Hoved regnede vi $\frac{1}{2}$ Etkr.

Bygskraae daglig, og circa 6—7 Pd. Hø; andre Sædarter bereguedes til Bygværdi saaledes:

1 Ld. Hvede	lige med	1 Ld. 4 Skp. Byg.			
1 — Rug		== 1 — 2 — —			
1 — Erter		== 1 — 4 — —			
1 — Boghvede		== 1 — ; — —			
1 — Havre		== ; — 5½ — —			
5 — raae Kartofler		== 1 — ; — —			
3 — kogte dito		== 1 — ; — —			

Efter nogle Maaneders Fødning vare Studene ei mere istand til at fortære det dem beregnede Quantum Sæd, $\frac{1}{2}$ Skp. Byg, hvilket saaes deraf, at de ei reensliffede Krybberne; der gaves da ikke mere, end at de igjen sliffede dem. At nogen Stud skulde have opnaaet den Grad af Fedme, at den ei kunde tiltage mere, mindes jeg ikke, skjøndt jeg erindrer et Exempel paa, at en Stud opnaaede en Vægt af 240 Pd. Tælle ved en Kjødvægt af 600 Pd. Det almindelige Forhold af Kjødet og Tællen var 700 Pd. Kjød, 160—200 Pd. Tælle og 88—100 Pd. Hud; naturligtvis opnaaede ikke alle denne Vægt, eiheller denne Fedme, skjøndt nogle overgif begge Dele. Paa Græs om Sommeren antoges en Stud at vinde 80—100 Pd. Kjød og 50—60 Pd. Tælle i Gjensnitsnit; dog var dette meget forskjelligt med Hensyn til Studenes Race, Temperament, Bygning og foregaaende Behandling.

For dem, som troe at min Fader søgte og fandt Fordeel ved Studehandelen, er det vel ei over-

flodigt at bemærke, at der de første 6 Aar tilfattedes ved Gaardens Drift en Kapital af 50,000 Rbdlr., tildeels en Folge af, at Alt opoffredes for Studesfedningen og gode Græsgange, naturligtvis med stadig Hensyn til, at kunne i Fremtiden benytte den derved forøgede Gjødningskraft til en des høiere reen Indtægt. Efter den Tids Forløb kunde Gaardens Drift ballancere, ja give Overskud, fordi Sæd-afgrøderne forbedredes betydeligt, Kapsdyrkning kunde begynde, o. s. v. Efter 8 Aars Forløb fandtes den ønskede Gjødningskraft, Studenes Antal blev formindsket, Meieri indrettet, Sædafgrøderne, især Kapsens Forhold til Græsmarkerne, forøgedes og Jordrenten tiltog bestandigt. At forfølge Studesfedningens Resultater længere, vilde føre videre end den Afhandling, der har fremkaldt disse Linier, kunde give Anledning til.

Endnu maa jeg møde et Spørgsmaal, som vist mange ville opkaste ved at læse disse Linier; kunde man ikke have opnaaet det samme ved at holde Køer, istedet for Stude, med mindre Beføstning? Jeg kan kun besvare det bejaende, forudsat at Køerne havde fortæret et betydeligt Quantum Sæd; dog vilde Maalet have været naaet senere, og altsaa længere Tid hengaaet, førend reen Indtægt kunde erholdes; og naar man sammenholder de første Aars usle Afgrøder, lave Sæd og Smørpriser, med de paafølgende Aaringers ringere Indtægt, saa vilde Tabet maaskee have været ligesaa stort, men mindre